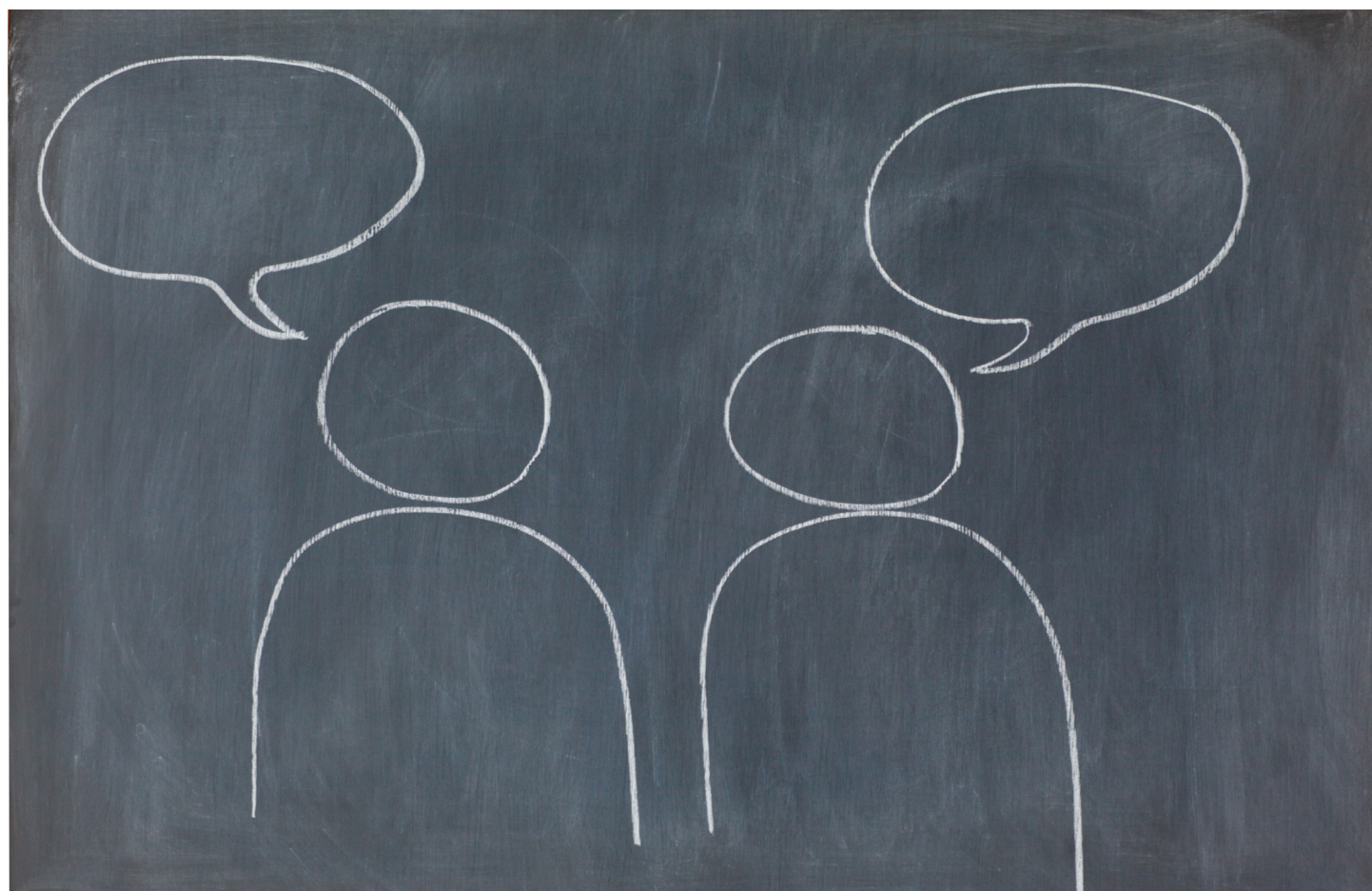
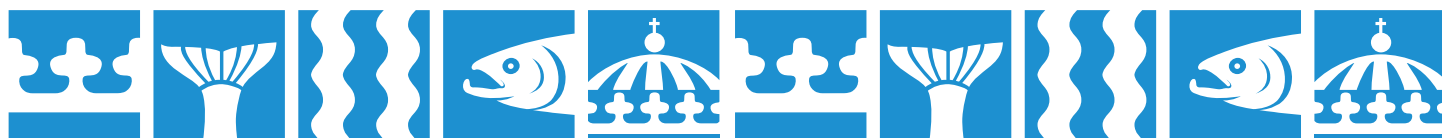

Ett jämställt Västernorrland

Strategi för jämställdhetsintegrering 2018-2021

Omslagsbild: Två människor med tomma pratbubblor ritade på svarta tavlan Fotograf:
Wavebreakmedia, Mostphotos.com

Länsstyrelsen Västernorrlands publikationsserie

Publikation nr 2017:18

ISSN 1403-624X

Tryck: Länsstyrelsen Västernorrland

Författare: Birgitta Hänström Söderlund, Annica Odelind och Jenny Långström

Denna rapport går att beställa i alternativt format.

Förord

Jämställdhet innebär att kvinnor och män har samma makt att forma samhället och sina egna liv. Det gäller lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för kvinnor och män, flickor och pojkar, inom livets alla områden.

Länsstyrelsen har i regeringsuppdrag att ta fram en länsstrategi för sitt arbete med jämställdhetsintegrering. Ett jämställt Västernorrland är en revidering av och ersätter den tidigare Strategi för jämställdhetsintegrering 2014-2016.

Den politiskt fastställda strategin för att förbättra jämställdheten i Sverige är jämställdhetsintegrering. Det innebär att planera arbetet i en organisation så att alla beslut tar hänsyn till hur de påverkar makt(o)balansen mellan kvinnor och män. Det gäller den politiska styrningen, beslutsfattare på olika nivåer och alla andra som kan påverka hur verksamheten fungerar.

Strategin för jämställdhetsintegrering beskriver riktningen för länets och länsstyrelsens externa arbete med jämställdhet, som är att samordna, stödja och följa upp arbetet med jämställdhet i samverkan med andra aktörer, kommuner och organisationer. Arbetet utgår från de nationella jämställdhetsmålen och är ett steg för att identifiera länsgemensamma prioriteringar och för att stimulera till handling för ett jämställt Västernorrland.

Ylva Aller
Länsråd

Annica Odelind
Utvecklingsledare för
Våld i nära relationer

Innehållsförteckning

1.	Inledning.....	5
2.	En strategi för jämställdhet	5
3.	Förankring, dialog och underlag.....	6
4.	Uppföljning och analys av tidigare arbete.....	7
5.	Strategins användning	8
5.1.	Samverkansarena	8
5.2.	Handlingsplan för arbetet med jämställdhetsintegrering	8
5.3.	Jämställdhetsintegrering.....	8
6.	Huvudområden.....	9
6.1.	Fokusområde 1: Hur jämställdhetsarbetet ska bedrivas i Västernorrland	9
6.1.1.	Målområde: Samverkan.....	9
6.1.2.	Målområde: Kunskapsutveckling	9
6.1.3.	Målområde: Kommunikation	9
6.1.4.	Målområde: Uppföljning.....	9
6.2.	Fokusområde 2: Jämställdhetsmålen med prioriterade områden	10
6.2.1.	Makt och inflytande	11
6.2.2.	Ekonomisk jämställdhet	11
6.2.3.	Jämställd utbildning	12
6.2.4.	Jämn fördelning av hem- och omsorgsarbete	12
6.2.5.	Jämställd hälsa	12
6.2.6.	Mäns våld mot kvinnor ska upphöra	13
7.	Referenser.....	14

1. Inledning

Jämställdhet innebär att kvinnor och män har samma makt att forma samhället och sina egna liv. Det gäller lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för kvinnor och män, flickor och pojkar, inom livets alla områden. Människors förutsättningar och möjligheter att forma sina liv påverkas av fler faktorer än kön. Maktordningar samverkar och förstärker varandra utifrån exempelvis etnicitet, religion, ekonomi, funktionalitet eller sexuell läggning.

Länsstrategin för jämställdhetsintegrering utgår från de jämställdhetspolitiska målen:

Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv.

1. En jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet.
2. Ekonomisk jämställdhet. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
3. Jämställd utbildning. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.
4. Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.
5. Jämställd hälsa. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor.
6. Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet

2. En strategi för jämställdhet

Länsstyrelsen har i regeringsuppdrag att ta fram en länsstrategi för sitt arbete med jämställdhetsintegrering. Ett jämställt Västernorrland är en revidering av och ersätter den tidigare Strategi för jämställdhetsintegrering 2014-2016

Strategin för jämställdhetsintegrering beskriver riktningen för länets och länsstyrelsens externa arbete med jämställdhet, som är att samordna, stödja och följa upp arbetet med jämställdhet i samverkan med andra aktörer, kommuner och organisationer. Länsstyrelsens arbete med jämställdhetsintegrering inom den egna verksamheten inryms i länsstyrelsens Lika villkorsstrategi¹

¹ Länsstyrelsen, Strategi för lika villkor, 2017.

Visionen är "Ett jämställt Västernorrland".

Syftet med strategin är att förverkliga de nationella jämställdhetsmålen på regional nivå och fördjupa samverkan mellan aktörer i länet.

Strategin har två huvudområden:

1. Hur jämställdhetsarbetet ska bedrivas i Västernorrland; fokuserar formerna för arbetet.
2. Jämställdhetsmålen med prioriterade områden; fokuserar innehållet i arbetet.

Strategin för jämställdhet fastställer länets övergripande arbete och kommer att kompletteras med en årlig handlingsplan. Länets aktörer integrerar jämställdhet i sin verksamhetsplanering och utarbetar aktiviteter i enlighet med de övergripande målen.

3. Förankring, dialog och underlag

De former som använts för att förankra strategin hos strategiska aktörer i länet är främst samverkansträffar internt och externt, där ett flertal aktörer deltagit; kommuner, statliga myndigheter, universitet, landstinget/regionen, fackliga organisationer, kommunförbundet samt en förening. Vid dessa träffar har inriktning och fokus för strategin diskuterats. Aktörerna har också godkänt förslag till vision. Materialet har bearbetats till denna strategi av sakkunniga vid länsstyrelsen tillsammans med en arbetsgrupp sammansatt av aktörer i länet.

Strategin bygger på en analys och återrapportering av nuläget i länet, regional könsuppdelad statistik och behovsinventeringar internt och externt. I framtagandet har också analys från den regionala handlingsplanen inom Socialfonden använts, liksom underlagsanalyser till den regionala utvecklingsstrategin.

Under 2016 genomfördes en nuläges- och behovsanalys inom området jämställd regional tillväxt, med ett intersektionellt perspektiv. Utifrån denna analys utvecklades projektet Jämställd regional tillväxt i Västernorrland.

Behovsanalysen har använts i framtagandet av strategin och arbetet i projektet är kopplat till utvecklandet av länsstrategin.

4. Uppföljning och analys av tidigare arbete

I länsstyrelsens återrapportering till regeringen av hur arbetet med den förra strategin har genomförts drogs ett antal slutsatser. Länet har flera aktörer och fungerande nätverk som medverkar i arbetet, och utmaningar är prioriteringar och genomförande av aktiviteter samt kommunikation.

En sammantagen analys av alla de jämställdhetspolitiska delmålen är att kvinnor i Västernorrland ännu inte har samma makt som män att forma sina liv. Det visar sig främst inom ledande positioner, ekonomiska möjligheter och hälsa. Länet har fortsatta jämställdhetsutmaningar när det gäller utbildningsval, arbetsmarknadens segregering på grundval av kön och födelse-land, fördelningen av hemarbetet samt när det gäller ohälsa. Dessutom finns fortsatt ett stort behov att arbeta med att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. I Västernorrland finns en separat strategi kring det arbetet².

Under den förra strategiperioden, 2014 till 2016, har länsstyrelsen lagt grunden till samverkansarbetet med jämställdhetsintegrering, såväl internt som externt. Uppdraget med att utarbeta och genomföra strategin för jämställdhetsintegrering har inneburit ett utvecklingsarbete i syfte att bidra till att nå de jämställdhetspolitiska målen. I återrapporteringen av uppdraget 2014-2016³ dras följande slutsatser:

- I Västernorrland har länsstyrelsen under lång tid arbetat strategiskt med samordning av jämställdhetsfrågor. Arbetet har under en period integrerats med det regionala tillväxtarbetet. Flera länsnätverk finns etablerade för samverkan och dialog. Detta ger goda förutsättningar för att utveckla arbetet med jämställdhet i samverkan i länet.
- Arbetet med jämställdhetsintegrering är långsiktigt och behöver ske stegvis. En viktig del i kommande arbete blir att tydliggöra och kommunicera detta så att aktörer får överblick och ser strukturen för arbetet.
- Flera av länets kommuner har utökat sitt arbete med jämställdhet genom att exempelvis tillsätta en funktion med ansvar för jämställdhet. Detta är en indikator på att arbetet prioriteras i kommunerna.
- Utmaningen med att genomföra aktiviteter behöver tydliggöras. Det kan handla om att samverkansöverenskommelser behöver utformas eller att prioriteringar ska avgränsas tydligare.

² Länsstyrelsen Västernorrland, Mäns våld mot kvinnor/ Våld i nära relationer Länsstrategi Västernorrland, 2017.

³ Länsstyrelsen Västernorrland, Strategi för jämställdhetsintegrering Återrapportering 2017.

5. Strategins användning

5.1. Samverkansarena

Strategin kan fungera som en samverkansarena för jämställdhetsarbetet i Västernorrland. Målgruppen är offentliga verksamheter men även näringsliv och idéburen sektor är välkomna i arbetet.

En möjlighet som kan inkluderas i kommande handlingsplan är att länsstyrelsen ingår lokala överenskommelser med andra aktörer om att genomföra olika typer av aktiviteter knutna till strategin och de prioriterade områdena.

5.2. Handlingsplan för arbetet med jämställdhetsintegrering

Samverkansgruppen för jämställd regional utveckling utvecklar en handlingsplan med aktiviteter som avses att genomföras tillsammans. I handlingsplanen beskrivs aktiviteter med deltagare och ansvarig aktör och en tidplan för arbetet.

Den kompletterande handlingsplanen är viktig för att arbetet med jämställdhetsintegrering ska ske kontinuerligt och i samverkan i länet. Handlingsplanens aktiviteter behöver stämma överens med respektive organisations prioriteringar för att få genomslag. Alla aktörer har ett ansvar att konkretisera insatser och aktiviteter för att målen ska nås, vilket kan göras genom att respektive organisation har/utvecklar en egen handlingsplan för jämställdhet, i överensstämmelse med länsstrategin.

5.3. Jämställdhetsintegrering

Den politiskt fastställda strategin för att förbättra jämställdheten i Sverige är jämställdhetsintegrering. Det innebär att planera arbetet i en organisation så att alla beslut tar hänsyn till hur de påverkar makt(o)balansen mellan kvinnor och män. Det gäller den politiska styrningen, beslutsfattare på olika nivåer och alla andra som kan påverka hur verksamheten fungerar. Jämställdhetsintegrering som strategi syftar till att motverka att arbetet med jämställdhet blir sidoordnat, istället ska jämställdhetsarbetet genomsyra verksamheten⁴.

⁴ Nationella genussekretariatet, genus.se.

6. Huvudområden

6.1. Fokusområde 1: Hur jämställdhetsarbetet ska bedrivas i Västernorrland

6.1.1. Målområde: Samverkan

Mål 1.: Länets aktörer arbetar i samverkan och kontinuerligt med jämställdhet.

Åtgärder:

- Utarbetande av samverkansöverenskommelser (anslutningssystem efter exempel från Värmland)
- Samverkansforum drivs kontinuerligt (Samverkansgruppen)
- Arbetsgrupper skapas för gemensamt arbete, ex gemensamma temadagar
- Varje aktör prioriterar relevanta områden i sin egen handlingsplan/motsvarande för jämställdhet

6.1.2. Målområde: Kunskapsutveckling

Mål 2: Länets aktörer har god kunskap om jämställdhet och jämställdhetsintegrering

Åtgärder:

- Kunskapshöjande insatser genomförs delvis gemensamt i länet
- Forum för jämställdhetutveckling kring jämställdhetsintegrering skapas
- Temadag/seminarium för allmänheten genomförs årligen

6.1.3. Målområde: Kommunikation

Mål 3: Länsstyrelsens kommunikation inom området jämställdhet är tydlig och tillgänglig för länets aktörer

Åtgärder:

- Uppdatering av länsstyrelsens hemsida (ny hemsida 2018)
- Minnesanteckningar, påminnelser och nyheter läggs ut på hemsidan. Övriga aktörer skickar material till länsstyrelsen
- Nya kanaler för kommunikation utreds

6.1.4. Målområde: Uppföljning

Mål 4: Utveckla ett uppföljningssystem för utvecklingen av jämställdhet i länet

Åtgärder:

- Uppföljning av utvecklingen av de jämställdhetspolitiska målen i länet, ex genom att utveckla indikatorer

- Ta fram könsuppdelad regional statistik som kommuniceras och problematiseras
- Aktiviteterna i den årliga handlingsplanen följs upp av Samverkansgruppen
- De aktiviteter som hör till aktörernas handlingsplaner följs upp i respektive organisation, och redovisas i Samverkansgruppen.

6.2. Fokusområde 2: Jämställdhetsmålen med prioriterade områden

Strategin utgår från de jämställdhetspolitiska delmålen. Nedanstående bild visar schematiskt valda prioriteringar för arbetet i Västernorrland under perioden 2018-2021. Prioriteringarna bygger på bakomliggande analys och på diskussioner i Samverkansgruppen under 2016 och 2017. I handlingsplanen utvecklas de prioriterade områdena med aktiviteter.

6.2.1. Makt och inflytande

Prioriterat område: Jämställdhetsintegrering av verksamheter

Myndigheter och organisationer ska säkerställa att den verksamhet som de bedriver är jämställd. Offentliga aktörer har stor påverkan på invånarnas grundläggande livsförutsättningar, såsom skola, vård och omsorg, fördelning av statsbidrag och olika former av högre utbildning. Med ansvar för bärande samhällsinstitutioner krävs ett stort ansvar i ett regionalt utvecklingsarbete för ett jämställt Västernorrland. Dessa aktörer ska föregå med gott exempel i arbetet med jämställdhet såväl internt i den egna organisationen som i det externa arbetet gentemot länets invånare.

6.2.2. Ekonomisk jämställdhet

Prioriterat område: Arbeta för heltid

Kvinnor arbetar deltid i större utsträckning än män, ungefär var tredje kvinna mot ungefär var tionde man arbetar deltid. I Västernorrland arbetar fler kvinnor än riksgenomsnittet deltid⁵. Den könssegregerade arbetsmarknaden är en stor orsak till skillnaderna i deltidsarbete, eftersom kvinnor i större utsträckning arbetar inom yrken där tim- och behovsanställningar är vanliga. Kvinnors ekonomiska självständighet minskar av deltidsarbete samt kvinnors möjligheter till inflytande på arbetsplatsen.

Prioriterat område: Bryta den könssegregerade arbetsmarknaden

Arbetsmarknaden i riket är kraftigt könssegregerad. En stor andel kvinnor återfinns inom den offentliga sektorn som domineras av "vårdande" yrken. Den privata sektorn domineras fortfarande av män. I Västernorrlands län arbetar fler kvinnor inom offentlig sektor än riksgenomsnittet⁶.

En könsuppdelad arbetsmarknad innebär inte enbart att kvinnor och män har olika yrken och utför olika arbetsuppgifter. Det medför också att arbetsvillkoren inom kvinnokodande och manskodande branscher är olika. Löneskillnader och förmåner samt skillnader i karriär- och andra utvecklingsmöjligheter har visat sig vara direkta konsekvenser av yrkessegregeringen.

Kvinnor har i större utsträckning än män breddat sina yrkesval, detta har främst skett inom yrken som kräver högre utbildning. Kvinnor har generellt högre studiebenägenhet och bättre genomsnittsbetyg än män vilket kan vara en bidragande orsak till denna förändring. Inom typiskt "manliga" yrken som kräver kortare utbildning har utvecklingen inte varit densamma.

⁵ SCB, Kvinnor och män, Länsstyrelsen Västernorrland, 2017.

⁶ SCB, Kvinnor och män, Länsstyrelsen Västernorrland, 2017.

6.2.3. Jämställd utbildning

Prioriterat område: Bryta könssegregerade utbildningsval

Ungdomarnas gymnasieval i Västernorrland län liksom i riket i stort är kraftigt könssegregerat. Av totalt 19 program har tre program en jämn könsfördelning⁷.

Valet till gymnasieskolan kan ses som på ett symptom på ett könssegregerat samhälle. Segregationsproblemet ligger i första hand inte på individnivå, utan på en samhällelig nivå, där strukturer bidrar till en medveten eller omedveten begränsning i individers handlingsutrymmen. Könssegregerade utbildningsval är dock inte enbart en fråga om kön, klass och socioekonomisk bakgrund är också avgörande faktorer för de val som ungdomar gör.

Prioriterat område: Motverka destruktiva och begränsande maskulinitetsnormer

Bristen på jämställdhet inom utbildningsområdet består av en tydlig könssegregation inom såväl gymnasieskolan, yrkesutbildningar som högskola och universitet. Resultaten i skolan är ytterligare en måttstock på att skolan inte är jämställd. Flickor har länge presterat bättre än pojkar, samtidigt som de är mer stressade och mår sämre.

Begränsande maskulinitetsnormer har påverkan på både kvinnors och mäns psykiska, fysiska och sexuella hälsa och välbefinnande. Män står för den största delen av det våld som både män och kvinnor utsätts för. Kopplingen mellan kön, maskulinitetsnormer och våld är tydlig.

6.2.4. Jämn fördelning av hem- och omsorgsarbete

Prioriterat område: Jämn fördelning av föräldraledighet

Idag står kvinnor för 73 procent av det totala uttaget av föräldrapenning medan männen står för cirka 27 procent. Västernorrlands län ligger i linje med riksgenomsnittet⁸. Det ojämställda uttaget av föräldraförsäkringen är en bidragande orsak till kvinnors höga sjukfrånvaro i relation till mäns. Även männens välmående påverkas då forskning visat att riskbeteenden och dödlighet minskar för män som är närvarande med sina barn⁹.

6.2.5. Jämställd hälsa

Prioriterat område: Minska kvinnors sjukskrivningar

Ohälsotalet för kvinnor är betydligt högre än mäns. I Västernorrland är könsskillnaderna i ohälsotalet högre än i riket¹⁰. Kvinnors höga ohälsotal kan vara ett symptom på ett samhälle som inte är jämställt. Detta område

⁷ SCB, Kvinnor och män, Länsstyrelsen Västernorrland, 2017.

⁸ SCB, Kvinnor och män, Länsstyrelsen Västernorrland, 2017.

⁹ #DELAPÅDET, Länsstyrelsen i Jönköpings län, 2016.

¹⁰ SCB, Kvinnor och män, Länsstyrelsen Västernorrland, 2017.

har bäring inom ett flertal av de jämställdhetspolitiska målen. Arbetsvillkor för både chefer och arbetstagare, ansvar för det obetalda hem och omsorgsarbetet är två orsaker till kvinnor höga ohälsotal. Särskilt bör den psykiska ohälsan bland kvinnor uppmärksammas.

6.2.6. Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Det finns en särskild länsstrategi¹¹ med utgångspunkt från den nationella strategin Mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck.

Målsättningarna 2017- 2020 är:

- Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld.
- Förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn.
- Effektivare brottsbekämpning.
- Förbättrad kunskap och metodutveckling

Arbetet fokuseras även på att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

¹¹ Länsstyrelsen Västernorrland, Mäns våld mot kvinnor/Våld i nära relationer Länsstrategi Västernorrland, 2017.

7. Referenser

Förordning med länsstyrelseinstruktion, SFS, 2007:825

Länsstyrelsen Västernorrland, Regional utvecklingsstrategi med analyser, 2011

Länsstyrelsen Västernorrland, Strategi för jämställdhetsintegrering 2014–2016

Länsstyrelsen Västernorrland, Behovs- och nulägesanalys, 2016

Länsstyrelsen Västernorrland, Mäns våld mot kvinnor/Våld i nära relationer Länsstrategi Västernorrland, 2017

Länsstyrelsen, Strategi för lika villkor, 2017

Länsstyrelsen Västernorrland, Strategi för jämställdhetsintegrering Återrapportering 2017, Dnr 801-1003-17

Regionförbundet Jämtlands län och Länsstyrelsen Västernorrland, Socioekonomisk analys Mellersta Norrland, 2014

Regeringen, Socialdepartementet, Regeringsbeslut 2016-12-20, Uppdrag om länsstrategier för jämställdhetsintegrering

Regeringen, Skrivelse 2016/17:10, Makt, mål och myndighet - en feministisk politik för en jämställd framtid

SCB, Kvinnor och män, Länsstyrelsen Västernorrland, 2017

Länsstyrelsen Västernorrland

Postadress: 871 86 Härnösand
Telefon: 0611-34 90 00
www.lansstyrelsen.se/vasternorrland